

YANLIŞ BİLDİĞİMİZ YANLIŞLAR

- Hocam, öncelikle bizi Konya’da ağırladığınız için teşekkür ediyoruz. Bu sayımızda konumuz “İslam tarihi boyunca siyasetin dini algı ve kaynaklara etkisi”. Dinin siyasî emellere alet edilmesi öteden beri süregelen bir hastalık. Biz de bu konuyu, en iyi bilen kişiden öğrenmek istedik.

- Evet, ben de sizlere çok teşekkür ediyorum. Çok güzel bir konu seçmişsiniz.

- Hocam, İslam’da meşru savaş şartları, Mümtetine Suresi’nin 8 ve 9. ayetlerinde bildirilmiştir. Peki buna rağmen, Nebimizin vefatından sonra, Müslümanlar fetih yapma gerekçelerini neye dayandırıyorlardı?

Şimdi, bir din doğduğu andan itibaren kendisini çevreye, hatta tüm dünyaya, tanıtmaya ihtiyacı hisseder. Onun için Hz. peygambere izafe edilen bir söz vardır; “Kur’an’ı tüm dünyaya yayınız.” Bir peygamber dinini yayacağı zaman çevresine tebliğ ile başlar. Tebliğsiz din olmaz. Hz. Peygamber, peygamberlik görevini aldığı andan itibaren, onun bu tebliğ görevini nasıl yürüttüğü birkaç safhada incelenebilir. Birinci safhası için -ki en önemli safha budur- Hz. Peygamber

insanların düşüncelerini dizayn ediyor. Bunu yaparken de iman esasları üzerinde duruyor. İman esaslarını insanlara telkin etmek suretiyle insanların zihinlerine bir düşünce kalıbı, Avrupalıların deyişiyle “düşünce formu” yerleştiriyor. Bunlar zaman içerisinde cemaatleşiyorlar. Hz. Peygamberin ilk sloganları hep bu yöndedir. Mesela; “Lâ ilahe illallah, Muhammedun Rasulullah.” Bir olan Allah’ı tebliğ ediyor ve kendisinin de onun peygamberi olduğunu ilan ediyor. Ve ondan sonra her şeyin Allah tarafından yaratıldığı, Alah’tan başka yaratıcının olmadığını vurguluyor. Fatiha suresinin başındaki ibare bunu ifade eder; “Elhamdulillahi” “Yaratılmamışlık Allah’a mahsustur.” Her şey yaratılmıştır. Ama Allah, yaratılmamış ve varlığı kendiliğinden olandır. Dolayısı ile bu telkinler sonucu insanlar belli bir şekilde düşünmeye başlıyorlar. Zihinlerinde belli düşünce kalıpları, formları, oluşuyor. Buraya kadar söylediklerimiz tebliğde birinci safhayı oluşturuyor.

İkinci safhada, hayatı şekillendiren ahlaki normlar tebliğ edilmeye başlanıyor. Müslümanların, birbirlerine karşı münasebetlerini tanzim eden, düzenleyen, tebliğler, mesajlar geliyor. Böylece Hz. Peygamber, Müslümanlar

arasında, belli bir düşünce formuna sahip insanlar arasında, ilişkilerin nasıl olması gerektiği konusunda onları bilgilendiriyor.

Üçüncü safhada da Müslümanların ekonomik hayatlarını tanzim eden emirler ve mesajlar geliyor. Zekatın emredilmesi, faizin yasaklanması, sadakanın uygulanması gibi bir takım emirler ve mesajlar geliyor.

Bu üç umdeden sonra, dördüncü bir şey daha var o da Medine Sözleşmesi’dir. Muhammed Hamidullah haklı olarak bunu insanlık tarihindeki ilk anayasa diye vasıflandırır ve gerçekten öyledir. Hz. Peygamber Medine’ye geldiği zaman, burada farklı kabileler halinde Yahudiler, paganist yani putperest olan Araplar ve az da olsa Hristiyanlar vardı. Şimdi bir de bunların arasına Müslümanlar katılacaktı. Hz. Peygamber bu etnik gruplarla temaslarda bulundu. Bu görüşmelerinde onlara ‘sizlerle bir arada yaşayacağız, birbirimize karşı bir takım sorumluluklarımızın olması kaçınılmazdır. Bunu belli bir sözleşmeye bağlayalım’ şeklinde teklifte bulundu. Onlar da Hz. Peygamberin bu teklifini haklı buldular. Bu sözleşme yaklaşık elli beş maddelik bir metindir. İşte bu

ortam yaratıldıktan sonra çevredeki bazı kabileler de Hz. Peygambere müracaat etmişlerdir, 'biz de size katılmak istiyoruz, biz de bu barış ortamına dahil olmak istiyoruz' diye ve bu sözleşmenin çerçevesi daha da genişlemiştir.

- O zaman tebliğ aslında insanların size gelmelerini sağlayarak yapılmalıdır.

Çok doğru. İşte tebliğin bu dördüncü safhasında peygamber böyle dinamikleşmiş bir cemaat meydana getiriyor. Bundan sonra da Medine'de o site devleti dediğimiz özellik ortadan kalkarak, çevreye genişlemeye başladı. İşte cemaat kurulduktan sonra bütün işler bu devletleşmiş olan dini cemaat içerisinde yürütülüyor, bakınız tabirime dikkat edin; "devletleşmiş dini cemaat". Hz. Peygamber de bu devletleşmiş dini cemaatin lideri konumundaydı. Hz. Peygamber artık belli şahısları bir yerlere gönderiyor, yani atamalar yapıyor, vergi topluyor, ayette de olduğu gibi zekat memurları tayin ediyor. Devlet Hazinesi diyebileceğimiz "Beyt'ul mal" kavramı ortaya çıkıyor.

- Yalnız bugün özellikle devlet denilince daha tanrısal bir yapı anlaşılıyor. Ancak burada sözünü ettiğimiz yapı öyle değil. Tamamen Allah'ın ayetlerinin hakim olduğu bir yapı.

Evet, tamamen tabii bir yapılanmadır bu. Zaman zaman Allah Rasûlü bir yerlere küçük askeri birlikler gönderiyor, hem oradaki insanlara tebliğde bulunmak hem de İslam'a itaatlerini sağlamak için bir takım faaliyetlerde bulunuyorlar. Tabi, daha sonraki dönemlerde büyük savaşların ilan edilmesi de yine Hz. Peygamber vasıtaıyla oluyor. Bunların içerisinde belki en büyükleri Tebük Seferi'dir.

- Peki, hocam bunların gerekçesi sadece tebliğ mi yoksa saldırı mı söz konusu?

Yok, bunların gerekçesi Allah'ın otoritesini insanlara duyurmak.

- Ama bunu kılıç zoruyla mı yapıyoruz?

Hayır, tebliğ ile.

- Önemli olan o! Aksi takdirde İslam'ın saldırgan bir din olduğu zannedilebiliyor. Ama burada amaç insanlara tebliğ yaparak geri dönmek. Zaten Mekke ve Medine arasında olan savaşlarda bir problem yok. Mekkeliler

Allah Rasûl'ünü evinden çıkarmışlardı. O yüzden oraya geri dönülmesi, oranın tekrar fethedilmesi gerekiyordu. Ancak daha sonraları özellikle peygamberimizin vefatından sonra İslam'ın kılıçla yayılması mantığını nereye oturtuyoruz? Özellikle emir'ul mü'minin dediğimiz halifeler bunun temelini neye dayandırıyor?

Suriye muhitinde, bugünkü Ürdün topraklarında, Bizans tarafından oluşturulan bir takım askeri hareketler vardı. Ve onlar bir yandan Müslümanları tehdit de ediyorlardı. Hz. Peygamberin Tebük Seferi'nin ana amacı da budur, onlara kendi gücünü ve varlığını hissettirmek. Bir de o bölgedeki Arap kabilelere bu vesile ile İslam'ı duyurmak, tebliğ etmek istiyordu.

- Bu kabilelerin İslam'a girmelerini sağlayıp Müslümanların gücünü artırma ve belki de Bizans'a karşı bir tampon bölge oluşturma gayreti de vardı sanırım.

Tabi ki. Hatta ben biraz daha modernleştireyim, o kabilelere emperyalizmin kötülüğünü gösterme ve bu sömürgeci anlayıştan onları kurtarma tasallutu vardı.

- Hocam, Kur'an'ın prensiplerinin hayata geçmesiyle birlikte, Nebimiz döneminde bir kişi ile başlayıp büyüyen bir hareket vardı. Bizans'ta, bir çeşit zulüm altında, emperyal baskı altında yaşayan insanların bu adalet, ahlak ve özgürlük hareketine karşı sempati duymaları ve 'biz bu Bizans'ın yükünü neden çekiyoruz' dercesine Müslümanlara katılmış olmaları doğaldır diye düşünüyorum. Doğru mudur?

Evet ben de tam oraya geliyordum. Zaten İslam'ın Arap yarımadasının dışına taşması biraz da bu sayede oldu. Müslümanların ahlaklı, dürüst, adaletli insanlar olduğu yönünde kanaat o bölgelerde oluşmuştu. Fakat burada şunu unutmamak lazım, İslamiyet Arap yarımadasının dışına çıktığı andan itibaren dünyanın iki süper gücü ile karşı karşıya geldi. Bunlardan birisi İran, Sasani İmparatorluğu, diğeri de Bizans İmparatorluğu'dur. Bu iki imparatorluk çok eskilerden beridir birbirleriyle mücadele halindeydiler. İslamiyet de Arap yarımadasının dışına çıktığı andan itibaren, onların otoritesi altında olan kabilelerle muhatap olmak durumunda kaldı. Hatta Hıreliler, Palmirliler, Nabatlılar, Gassâniler gibi beylikler Bizans'la İran arasında bir tampon bölge oluştuyordu. İranlılarla görüşmelerin müsebbibi olarak da Halid Bin Velid görülür.

İRAN'IN FETHEDİLMESİ VE ETKİLERİ

- Mademki Halid Bin Velid'e geldi söz, onunla alakalı da bir şey sormak istiyorum. Hz. Ebu Bekir zamanında ortaya çıkan bazı sahte peygamberler var. Bu sahte peygamberlere karşı da Hz. Ebu Bekir, Halid Bin Velid'i gönderiyor. Fakat o gidiyor bu insanları yakıyor. Ben buradan İslam'ın bazı devlet kadrolarında, özellikle askeri kadrolarda tam olarak özümsemediği sonucunu çıkartıyorum. Eğer böyle ise ele geçirilen bu yerlerin ne kadar İslamlaşması beklenebilir? Veya amaç gerçekten İslam'ı yaymak mı yoksa toprak ele geçirip, ganimet elde etmek mi?

Çok güzel ifade ettiniz. Tabi ki İslamiyet, daha Hz. Peygamber zamanında Yemen'e kadar yayılmıştı. Oralarda Müslümanlar vardı. Ancak oralardaki Müslümanlar da gayrimüslimler ile bir uyumsuzluk içindeydiler. Hatta oralarda da bu Müslümanlara karşı eza ve cefa etme hareketleri vardı, özellikle Yemenliler bunu çok yapıyorlardı. Dolayısı ile Hz. Peygamberin vefatından sonra bu yörelerin insanları Müslümanlara karşı bir tepki oluşturdular. Bir de Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğini ilan ettikten sonra bu derece büyük başarılar ortaya koyması, bazılarını cezbetmişti. Ben de onun gibi olabilirim diyen sahte peygamberler türüyordu. İşte bunlardan biri olan Museyleme'tul Kezzab tamamen bu hesap içindeydi. Bu Museyleme, Yemâme bölgesindeydi. Yemen bölgesinde Esved-ul Ansi vardı. Bahreyn bölgesinde Secah adında bir kadın vardı. Bunlar da bir takım tebliğlerde bulunuyorlardı. Üstelik bu tebliğleri vasıtası ile etraflarına insan toplamayı da başarabilmişlerdi. Daha sonra da etraflarına topladıkları bu insanları Müslümanlara karşı bir güç olarak kullanıyorlardı. O yüzden Hz. Ebu Bekir'in başa geçmez ilk işi bu tür sahte peygamberlerle ve dinden dönme hareketleriyle mücadele etmek oldu. Mesela Ebu Cehil'in oğlu İkrime Bin Ebî Cehil'i bir orduyla Yemen'e gönderdi. Bir başka komutanı Esved'-ul Ansi üzerine gönderdi. Halid Bin Velid'i Yemame'ye gönderdi. Ve oraya gittiği zaman, sizin de az evvel dile getirdiğiniz gibi, onlardan bir grubu bir yere tıkip sonra ateşe verdi. Bu durum merkezde duyulduğu zaman, Hz. Ömer hemen Hz. Ebu Bekir'e giderek, Halid Bin Velid'in bir takım

İranlıların böyle büyük bir orduyla geldiği haberini alınca Hz. Ömer telaşa düşüyor. Gençlerden oluşan yeni bir askeri birlik hazırlıyor ve takviye olarak gönderiyor.

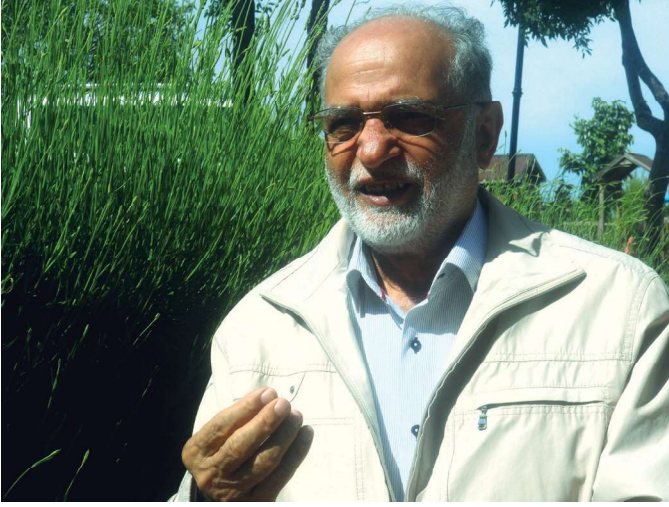
yanlış işler yaptığının kulağına geldiğini ve görevinden derhal azledilmesi gerektiğini söyledi. Fakat Hz. Ebu Bekir, Halid Bin Velid'in başarılarını engellemek için görevine son vermedi. Ancak ona bir takım prensipler ve ölçüler koydu. Bundan sonra Halid Bin Velid, Bahreyn istikametine yöneldi. Orada sahte peygamberliğini iddia eden Secah adındaki kadının söylemlerine bakıldığı zaman daha çok Mecusilik kökenli olduğunu anlıyoruz. Bunlar Bahreyn'den kuzeye doğru kaçmaya başladılar. Halin

Bin Velid'in Yemâme'de insanları yakması Bahreyn bölgesinde de çok dehşetli bir etki bırakmıştı. Dolayısı ile Halid Bin Velid'in geldiğini haber alınca Secah'ın takipçileri o bölgeden kaçtılar ve Halin Bin Velid de onları takip etti. Daha sonra bu kaçanlar İran topraklarına girdiler. Ancak Halid Bin Velid'in neresi İran toprağıdır, neresi değildir bir bilgisi yoktu. Peşlerinden onları kovalamaya devam etti. Yol üzerinde İran'ın bir takım hudut karakolları vardı, onlara biz 'merz' diyoruz. Bu karakollarda görev yapan askerlere de 'merzubân' denir. Halid Bin Velid, işte bu İran askerleri ile mücadeleye girişti ve onları mağlup ederek Basra'ya kadar ilerledi. Basra'da büyük tahribatlar meydana getirdiği gibi Hîre'ye de gitmek istiyor. Hîre, bugünkü Kûfe topraklarının bulunduğu yerde, Fırat kıyılarında bir devletçikti. Tamamen Sasanilerin, yani İranlıların egemenliği altındaydı, ancak halkı Arap idi. Daha önceden de oraya İslamî tebliğ ulaşmıştı. Halid Bin Velid, Hîre Devleti'ni yenilgiye uğrattı ve ele geçirdi.

- Yani burada kontrolden çıkmış bir ilerleme söz konusu. Merkezle bağlantısı kopmuş, Hz. Ebu Bekir'in müdahale edemediği bir ilerleme var ortada öyle mi?

Evet, durum aynen öyleydi. Tabi, bu arada Hz. Ebu Bekir vefat etmişti. Ardından, bildiğiniz gibi Hz. Ömer halife seçiliyor. Ve Hz. Ömer'in halife seçilir seçilmez ilk yaptığı iş, Halid Bin Velid'i azletmek oluyordu.

- Hocam, Hz. Ömer döneminde de bu ilerleme İran'ın, yani Sasanî İmparatorluğu'nun yıkılmasına kadar devam ediyor. Peki Hz. Ömer, Halid Bin Velid'in kendi inisiyatifi ile yarattığı bu olumsuz durumu, kendisi de tasvip etmemesine rağmen, nasıl devam ettirdi de bu olay Sasanî Devleti'nin yıkılmasıyla sonuçlandı? Bunun gerekçesi nedir?

Onun gerekçesi şöyledir; Halid Bin Velid, Hîre'ye varıncaya kadar bir çok sınır karakollarını savaşıarak mağlup edince, buradaki askerlerden bir kısmı İran merkezine kaçıp 'çölden büyük bir tehlike yaklaşıyor' diyerek bu durumu İranlı yetkililere haber veriyorlar. Halid'in meydana getirdiği saldırılar İranlılara açısından bardağı taşıran son damla oluyor ve İranlı yetkililer, artık bu saldırıların kökünü kazımak amacıyla nizâmi bir ordu hazırlayıp, bu bölgelere gönderiyorlar. İranlıların bu ordusu, Köprü denilen mevkiye, Müslümanlarla ilk defa ciddi bir savaşa giriyor. İşte İranlılarla Müslümanlar arasında olan savaşların ilki bu Köprü Savaşı'dır. Bu savaşta her iki taraf da tam bir başarı elde edemediler.

- Asıl başarı Kadisiye'de oluyor sanırım.

Evet, esas başarı Kadisiye'de oluyor. Köprü Savaşı İranlılara Müslümanların savaşçılığını öğretmiş oldu. Hal böyle olunca İranlılar yaklaşık doksan bin ila yüz yirmibin kişiden oluşan bir ordu hazırlıyorlar. Müslümanlar, otuz beş bin kadar kişiden müteşekkil bir ordu çıkarıyorlar. Ancak İran ordusunun içerisinde Arap askerler de vardı. Ermeniler ve Süryaniler vardı ki bunlar Kuzey Anadolu'dan toplayıp getirdikleri ordulardır. Onları da içlerine alarak, Müslümanları ortak bir düşman olarak nitelendirmek amacını da güdüyorlardı. Başkomutan Rüstem bu orduyla, Kadisiye bölgesine geldi.

İranlıların böyle büyük bir orduyla geldiği haberini alınca

Hız. Ömer telaşa düşüyor. Gençlerden oluşan yeni bir askeri birlik hazırlıyor ve takviye olarak gönderiyor. Sad Bin Ebi Vakkas'ı da bu yedek birliklerle beraber Kadisiye bölgesine komutan olarak gönderiyor.

- Sanırım Rüstem bu savaşta ölüyordu.

Evet, Rüstem ölüyor. Rüstem'in öldüğünü görünce İranlı askerler arasında bir panik başlıyor. Onun kardeşi İskender de kalan askerlerle geri çekiliyor, kaçıyorlar. Ve o muazzam doksan bin kişilik ordu kaçışmaya başlıyor. Ermeni olanlar kendi memleketlerine, Süryaniler kendi memleketlerine dağılıyorlar.

- Hocam, Müslümanların Medayin'i fethi ve İran Sasani İmparatorluğunun yıkılması İslam'ı ne yönde etkilemiştir? İslam bu bölgelere götürülebilmiş midir?

Sad Bin Ebi Vakkas, Kadisiye'deki zaferi Hız. Ömer'e haber verince, Hız. Ömer; 'Bunlar şimdi içerilere doğru kaçarlarsa, daha sonra tekrar büyük bir ordu toplayıp bize karşı taarruza geçerler. O yüzden sen onları sıkı bir şekilde takip et.' diye emir verdi. Bunun üzerine Sad Bin

Ebi Vakkas, askerlerine bu yönde direktiflerini verdi ve Müslümanlar kaçan İranlı askerlerin peşine düştüler.

- Peki, bir direnişle karşılaşmadılar mı?

Medayin'de öyle bir şey olmadı. Zaten İranlılar panik halindeydiler. Bütün güçlerini Kadisiye'ye vermişlerdi. Hatta ne yapacaklarını hiç bilmez bir vaziyetteydiler. Müslümanlar Medayin'e girmeden önce şah, komutanlarıyla beraber sarayı terk ediyor ve doğu tarafına kaçmaya başlıyor. Sad Bin Ebi Vakkas, İran'ın fethedildiği haberini Hız. Ömer'e gönderdiğinde Hız. Ömer'in cevabı çok ilginç olmuştur: 'Orada esir olarak edindiğiniz, genç kızları ve dul kadınları Müslüman erkeklerle evlendir, ortada kalan kadınları öyle bırakmayın.' Ve bir evlendirme furyası başlıyor. Bununla beraber Hız. Ömer diyor ki; 'Aldığınız ganimetlerden o kadınlara da verin.'

- Yani köleleştirmeyin.

Aynen, öyle. O kadınların köleleştirilmesini ve ortada kalmalarını önlemeye çalışıyor.

- Demek ki daha sonra geliştirilen bu cariyelik sisteminin tam zıddını yapıyor.

Evet, işte o tür bir cariyelik sisteminin olmadığını gösteriyor bizlere. Ben buna büyük hayranlık duyuyorum. Düşünsenize esirlere ganimetten pay veriyorsunuz, dünyanın neresinde görülmüş bu.

- Hocam, şimdi Hz. Ömer tabi ki orada Kur'an'ın, İslam Devleti'nin hakim olması için bunları yapıyor, ancak bunun ilmi tarafı ne oluyor? Orada Müslüman olan var, olmayan var. İnsanlara İslam nasıl tebliğ ediliyor?

Bunlara İslam tebliğ ediliyor ve İranlılar Müslüman olmayı kabul ediyorlar. Ancak, İslam'ı nasıl öğreneceklerini bilemiyorlar. Onun için bu dönemde onlara Kur'an'ı öğretme hareketi başlamış. Bu eğitim içerisinde onlara hem Kur'an anlatılıyor, hem de İslam'ı yaşama usulleri gösteriliyor. Müslümanlar içerisinde -ki bunlar arasında sahabiler de var- Kur'an'ı hıfzetmiş olanlar, kendi çevrelerinde Kur'an ezberleme seansları başlatıyorlar. İşte bu durum zamanla 'zühd' hareketini başlatıyor. İşte bizim bu tasavvufçular o dönemdeki zâhidleri kendilerindenmiş gibi gösterirler. Oysaki bu zâhidlerin Tasavvuf ile hiç alakaları yoktu. Bunlar, Kur'an'ı ezberleyen ve Kur'an'ı ezberleme işini kendilerine meslek edinen insanlardı. Ve o dönemde İslam'ın en hızlı ve en mükemmel tebliğcileri de o zâhidlerdi.

- Bu fethedilen bölgelerde İslam'a olan ilgi yoğun muydu? Müslüman olan bu insanlar gerçek anlamda mü'min olabiliyorlar mıydı? Yoksa eski inanışlarını da İslam'ın içerisinde öğütüyorlar mıydı?

Tabi, şunu da göz önünde bulundurmak lazım. İran, çok köklü ve yazılı bir medeniyettir. Hatta Hz. Peygamberin doğduğu dönemde İran'ın bin yıllık bir yazılı edebiyatı vardı. Kutsal kitapları var, Âvestalar diye. İşte, bu kökleşmiş dinî yaşayışları içerisinde insanlar, bir anda istenilen kıvamda Müslüman olamıyorlar. Ancak derece derece istenilen kıvama gelebiliyorlar.

- Peki, bu bir anda olamama durumu bazı kadrolar tarafından kullanılıyor mu?

Evet, özellikle Emevilerin kendi

dönemlerinde ırkçı politikaları vardı. Ümeyyeoğulları asabiyetine dayanan ırkçı bir zihniyet. Arap olmayanları küçük görüyorlar ve eziyorlardı. Daha sonra bu Arap olmayan Müslümanlar, ki bir çoğu İranlılardır, bakıyorlar ki; biz bu Emevilerden daha bilgiliyiz. Kendilerini Araplardan daha bilgili ve daha donanımlı görüyorlar. İşte, bu insanlar İslam'ı kabul ettiklerinde, kendi dinlerinde olan bazı şeyleri de zaman içinde İslam'a şırınga ediyorlar. Bunu gayet iyi görüyoruz.

- O halde tekrar eski parlak imparatorluk günlerinin özlemi de zamanla ortaya çıkıyor mu?

Onların inancına göre devlet başkanı masum bir insandır. İsmet sahibidirler, şah ve soyundan gelen insanlar günah işlemezler. Kendi dinlerine dayanan, tarihi derinliği olan bir inanıştır bu. Şahlar böyledir, şahlar asla hata etmezler, şah soyundan gelenler de böyledir. Düşünün, şah gitmiş, şahın adamları, generaller, hepsi İran'ı terk etmişler. Şimdi İran'da geriye kalan insanlar, kendi devletlerini yeniden inşa etme düşünceleri içerisinde. Ayrıca o yenilgiyi ve ezilmişliği de üzerlerinden atmak niyetindeler. Böylece şahın yerine Hz. Ali'yi geçirmeye karar verdiler. Neden Hz. Ali'yi tercih ettiler? Bu da çok önemli bir husustur. Şahın kızı Şehrubânu Medayin'in fethinde esir düşüp Medine'ye getirildiği zaman Hz. Hüseyin ile evlendirildi. Dolayısı ile şahın soyu, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'in çocuklarının soyuna karıştı. Çünkü Şehrubanu şahın kızı olduğu için onda şahın ferri var. Bu da Âvestaî bir tabirdir, ferr-i yezdânî, yani 'ilahi

nur' demektir.

- Bugünkü şahs-ı mânevi tabiri ile eş değer midir?

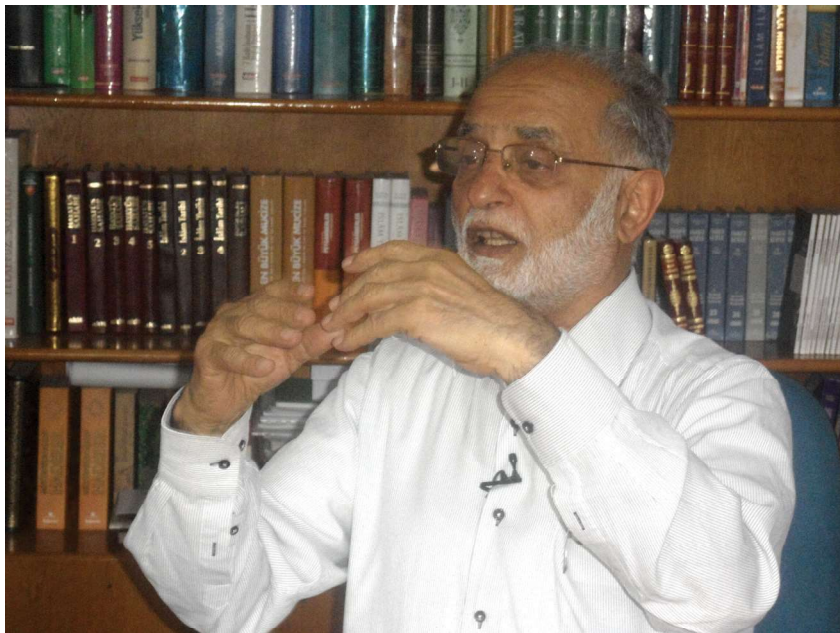
Evet, eşdeğerdir. O ferr-i yezdânî şahların soyunda olur ve şahların neslindedir devam eder. Dolayısıyla Şehrib nu'da ferr-i yezdânî vardı ve böylece Hz. Hüseyin'e de geçmiş oldu. Bakın, Hz. Hüseyin'den sonra gelen oniki imam diyoruz ya, o oniki imam, Hz. Hüseyin'in Şehrib nu'nun soyundan gelen imamlardır. Hz. Ali'nin, Hz. Hüseyin'in, Hz. Hasan'ın başka eşlerden bir sürü çocukları vardı. Ama masum imamlar sadece Şahrib nu'nun soyundan gelenler arasından çıkabilmektedir. Çünkü o masumluk ifadesi Şehrib nu'dan geliyor.

- Hocam, Hz. Ali'yi Kûfe'ye  a ıranlar ve oraya yerleşmesini sağlayanlar da İranlılardı, yani bir nevi şah olarak  a ırıyordılar değil mi?

Evet, İranlılar ısrarla Hz. Ali'yi Kûfe'ye  a ırıyordılar ve oraya yerleştikten sonra da onu bir nevi şah olarak görmeye ba lıyorlar. Hatta Hz. Ali ve onun çocukları için 'Damad-ı Şehri  r' tabirini kullanıyorlar.

İSLAM'IN İLK DÖNEMLERİNDEN KALMA BİR HUSUMET:  MEYYEO ULLARI – HZ. ALİ HUSUMETİ

- Muaviye ve  meyyeo ulları en son Müslüman olan aile, bu Müslümanlık biraz da çıkar meselesi. Samimiyetten

kaynaklanan değil de "Tamam artık yenildik, Mekke'yi de fethettiler  yleyse güçlünün tarafına geçelim" gibi bir Müslümanlık yani.

Tabi için geçmişine uzanamadık. Şimdi ben zaruri olarak için geçmişine değinmek istiyorum.  meyyeo ulları ailesi cahiliye devrinden, Kureyş soyundan gelirler. Kureyş'in Ümeyye adında bir oğulları var ve bir de Ha ım adında oğulları var. Peygamberimizin dedesi Abdulmuttalip Ha ımo ulları kolundan geliyor ve Ha ımo ulları ile  meyyeo ulları birbirleri ile rekabet halindedirler. Yönetimi ele geçirmek için bir takım mücadeleler sürdürüyorlardı. Hz. Peygamberin do du u yıllarda, peygamberimizin dedesi Abdulmuttalip Darun Nedve'nin sahibiydi. Güçlü bir kişi idi. Fakat Hz. Peygamberin, peygamberli ini ilan etmesinden sonraki dönemlerde Mekke'nin yönetimi bu sefer  meyyeo ulları'nın eline geçti. Ebu S fy n  meyyeo ulları'nın lideri olarak Mekke'yi yönetiyordu.

- Herkesin malumu, Rasulullah, Medine'ye hicret etmek zorunda kaldı. Yıllar sonra da Mekke'yi fethedince  meyyeo ulları mecburen Müslüman oldular.

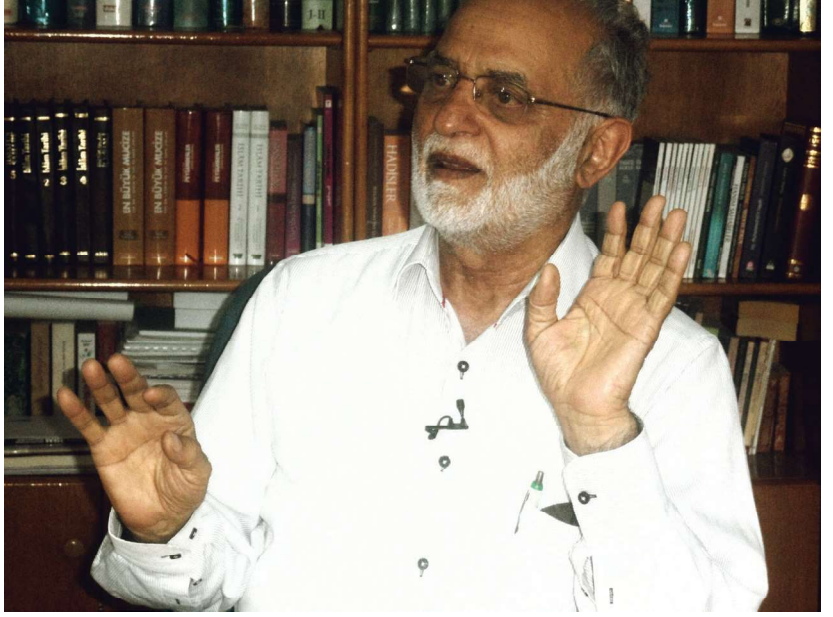
Evet. Bu durum içerisinde Mekke'ye gelip Hz. Peygamberle g r   p Müslüman oldular. Hz. Ömer zamanında onların pek sesi solu u çıkmıyordu. Hz. Ömer'den sonraki halifenin seçilmesi ile ilgili Hz. Ömer yedi kişilik bir komisyon kurdurdu. O sırada "A ere-i M be  ere" dedikleri kişilerden altı tanesi hayattadır. Oyların eşit olması halinde eşitlik bozulsun diye oğlunu da onların arasına katıyor ve diyor ki "Falancanın evine gidin, kapıyı kilitleyin ve bir halife se inceye kadar da dışarı çıkmayın". O luna seçilmeme şartı var tabi o sadece oy kullanacak. O yedi kişi belirlenen evde toplanıyorlar, toplanınca Abdurrahman Bin Avf "Ben bedenem rahatsızım, eğer uygun görürseniz beni hakem tayin ediniz her ki tarafın fikirlerini ben alayım" diyor. Halkın nabzını tutmak için komisyondan çıkıyor ve uzun süre halkın arasında geziyor. Gayet bellidir ki,  meyyeo ulları Hz. Ali'nin halife se ilece inden endişe duyuyorlardı. Bu yüzden de Abdurrahman Bin Avf'ı markaja aldılar Hz. Osman seçilsin diye. Nitekim Abdurrahman Bin Avf komisyona gelince oyunu Hz. Osman'ın lehinde kullanmak suretiyle dengeyi bozdu ve onun halife

olmasını sağladılar. Ümeyyeoğulları, Hz. Ali'den hoşlanmazlardı, onu sevmiyorlardı. Bunun nedeni Bedir savaşında Ebu Süfyan'ın en büyük oğlu, o pehlivan gibi oğlu Hz. Ali'nin karşısına çıktı. Hz. Ali onun gibi yapılı değildi fakat buna rağmen Bedir meydanında onu devirdi, Hanzele'yi öldürdü. Bu yüzden Hz. Ali'ye karşı bir çeşit kan davası güder gibi ona muhalefetlerini sürdürdüler.

Hiz. Osman halife seçilince Ümeyyeoğullarına gün doğdu. Ümeyyeoğulları, Hz. Osman döneminde bir çeşit yapılanmaya gittiler. İşte bu yapılanmalar cümlesinden Muaviye de Ümeyyeoğullarının bir kahramanı olarak Şam'a yerleşti ve Şam'da çok önemli bir yapılanma içerisine girdi. Bizans karargâhlarını, müesseselerini ve garnizonlarını eline geçirdi, onlarla çok iyi diyalog kurdu. Muaviye'nin bu yöndeki başarısı tarihçiler arasında hep söylenir ve kabul görmüştür. Şam biliyorsunuz çöle açılmaktadır, o Suriye ve Şam çevresindeki çöl Arapları ile de iyi ve sıcak bir diyalog kurarak onların Müslüman olmalarını sağladı. Hz. Ali halife olunca yaptığı işlerden birisi de Muaviye'yi görevinden azletmek oldu.

- Peki, bu azledilmenin sebebi nedir? Eski çekişmeye mi dayanıyor yoksa başka gerekçeleri mi var?

Muaviye halifeden (Hz. Ali'den) Hz. Osman'ın öldürülmesinin hesabını soruyordu, hâlbuki bir valinin devlet başkanından böyle bir hesap sorma yetkisi yoktur. Dolayısıyla Hz. Ali ile Muaviye arasında bir gerginlik meydana geldi. Hz. Ali ona azilname gönderdi, Muaviye de ona itaat etmedi. "Ben seni tanımıyorum, Osman'ın katillerini bul, ben ondan sonra sana itaat ederim" gibi bir tavır takındı. Bunun üzerine Hz. Ali de valiye kendine itaat ettirmek için savaş hazırlıklarına başladı. Tam bu noktada Kûfe'liler Hz. Ali'ye sahip çıkıp yanlarına gelmesini istediler. Bunu isteyenler İranlılardır. Bu davetin sebebi şudur: Eski zamanlardan beri, İslam'dan önce İran ile Bizans arasında mücadele vardı yani Kûfelilerle Şamlıların mücadelesi. Asırlardan beri birbirlerinin düşmanlarıdır. İşte İranlılar bu düşmanlığı yeniden canlandırmak istediler ve bunu canlandırırken de Hz. Ali'yi kendi Şahları olarak görüyorlardı. Hz. Ali bu teklif üzerine Kûfe'ye gitti. Böylelikle İran-Bizans savaşları Ali-Muaviye çatışması olarak tekrar ortaya çıktı.

- O halde Muaviye Bizans kalıntıları üzerinde güç sahibi olurken Hz. Ali de Kûfe'de Sasani kalıntıları üzerinde hakimiyet kuruyordu. Hatta Kûfe'li İran menşeli Müslümanlar Hz. Ali'yi bir çeşit şah ilan ediyorlar ve onun soyuna da Şehrubanu vasıtası ile eski şahla olan akrabalık girince bu sefer - Zerdüştlükteki - İlah-Şah Hz. Ali soyuna geçmiş oluyor. "Ferr-i Yezdâni" ve "Masumiyet" yerleşiyor.

Evet, öyledir bunlar Eski İran'dan gelir herkes bilir bunları. Eski İran'da mevcut olan bir inanış biçimiydi, bu inanışlarını da Hz. Ali ve çocuklarına yüklediler. Bunları masum kabul ederler.

ABBASÎ DEVLETİNİN MECUSÎ BÜROKRATLARI

- O zaman Abbasîleri oluşturan da İranlıların desteği midir hocam?

Gayet tabi.

- Yani Hz. Ali ile olmayınca Abbas'ın soyunu kullanma planı.

Şimdi Mezopotamya'da bu kadar çok isyanlar oldu. Yine Hicaz ve Mısır'da isyanlar oldu Emeviler bütün bu isyanları çok merhametsiz biçimde bastırdılar. Fakat en son isyan Horasan'dan çıktı, yani İran'ın göbeği diyebileceğimiz yerden çıktı. O bölgede ileri gelen ailelere mensup olan insanlar Ebu Müslim Horasanî'nin

etrafında halkalandılar ve oradan isyanı başlattılar.

Bu isyanın çıkış amacı Hz. Ali'nin soyundan birilerini emirülmü'minin yapmak idi. O sırada Abbasoğulları bugünkü Ürdün'ün bulunduğu yerde Henime mevkiinde ikamet ederler, etliye-sütlüye dokunmazlardı. İranlılar öteden beri Hz. Ali ve çocuklarını iktidara getirmeye çalışırlarken diyorlar ki, Hz. Ali, Hz. Peygamberin amcaoğludur onun akrabasıdır dolayısıyla Hz. peygamberden sonra vesayet yani emiri-ül mümininlik Hz. Ali'nin hakkıdır. İrsi bir haktır. Abbasoğulları da dediler ki biz Hz. Peygamberin amcasının çocuklarıyız; amca, amcaoğlundan daha yakındır dediler ve tezlerini gayet kolayca kabul ettirerek hareketin başına geçtiler. (Abbas oğulları da Hz. Ali de amcaoğlu) Daha sonra "Seffah" adını alan Abbasoğlu Abdullah onların başına geçti ve ondan sonra "Zap suyu savaşı" var o savaşta galip geldiler. O savaştan sonra doğruca Şam'a yürüdüler, Emevi ailesinin tüm fertlerini öldürdüler.

Ebu Müslim Horasani'nin bu hareketi başarı ile neticelenince Abbasoğulları hemen organize oldular, o devrimcilerin arasına girdiler ve devletlerini filen kurdular. Büyük bir kabul görerek iktidara geldiler. Ebu Cafer Mansur ikinci Abbasi halifesi olunca Bağdat'a geldi, Medayin yakınına yerleşti ve orada Bağdat şehrini kurmaya başladı. Bu şehri kurarken de büyük ölçüde İranlı mühendisleri istihdam ettiler. Kaynakların bildirdiğine göre Bağdat şehrinin kurulmasında, dizayn edilmesinde ve hükümet binalarının inşaa edilmesinde çok sayıda İranlı mühendis ve işçi burada çalıştılar. İranî bir şehir kuruyorlardı. Ve tabi Ebu Cafer Mansur bu şehri kurarken bütün danışmanları, bütün yardımcılarını İran-i çevrelerden gelen insanlardı.

- Eskiden Şah'a bürokratik yapmış İran'ın üst tabakasından kişiler mi yani?

Evet, İran entellektüelleri. Onlar eğitilmiş, okumuş ve bilgili insanlardı, mühendislerdi. Böyle çeşitli branşlardan olan şairler, edipler vesaire...

- Peki hocam bunlar İslam kültürüne hakimler mi?

Müslüman olmuşlardı tabi. Ama eski kültürleri olan İran kültürünü de terk edemiyorlardı. Nitekim bir İranlı

bürokrat var çok önemli şahsiyet: İbni Mukaffa. Bu İbni Mukaffa Ebu Cafer Mansur'un müşaviri oldu. O dönemlerde eski Pehlevi bir kitap vardı: "Hudaname". İbni Mukaffa Hudaname'nin "Şahların Yönetim Usulleri" adlı bir bölümünü Arapçaya tercüme etti ve Ebu Cafer Mansur'a sundu.

Yani demek istiyor ki; 'devlet kuruyorsun ama devleti nasıl planlayacaksın, devleti nasıl yöneteceksin, devleti yönetme usul ve esasları eski İran'da nasıldı işte bu kitapta bulacaksın.' Bunu Ebu Cafer Mansur'a göstermek amacıyla bu kitabı Arapçaya çevirdi ve ona sundu. Ve böylece eski İran devlet yönetme geleneği Abbasiler'e hâkim oldu. Hatta bunun hemen arkasından "vezirlik müessesesi" kuruldu.

- Dolayısıyla kendi bildikleri tarzda yönetiyorlar.

Tabi tabi. Ondans sonra Ebu Cafer Mansur bu İranî usullerle devlet yönetmeye kalktı ve bu cümleden olarak vezirlik müessesesini ihdas etti. Abbasilerin çevresinde Arap aileler vardı. Bu Arap aileler kendi dillerini, edebiyatlarını yaşıyorlardı ama hâkim unsur İranlı bürokratlardı.

- Peki hocam bu vezirlerin yönetimde etkileri ne derecede?

Vezirlik müessesesi bir ölçüde emirülmü'minin veya halifeyi arka plana atıp vezirin onun namına devleti yönetmesidir. Harp ilan etmek harbe gitmek, belli şeyleri tasarlamak vs. gibi yetkiler vezirin elindedir.

- Bu arada halife,

emirül müminin ne yapıyor?

Onun onayı alınıyor. Sadece onay makamı haline gelmiştir halifelik. "Vezir" Avestai bir kelimedir. "Bey" demektir. Arapçadaki "Vizir" kökünden alırsanız günahları yüklenen demektir. Fakat vezirlik kelimesi İran geleneğinden gelen bir kelimedir. Tabi bu Arapçadaki vezir kelimesiyle de telebbüs etmişler. Bu tabiri kullanırlar: "telebbüs etmişler/aynı libası (elbiseyi)" giydirmişler.

İRAN MI İSLAMLAŞTI? İSLAM MI İRANLAŞTI?

- Hocam bu “mobitler” dediğimiz yani Zerdüşt din adamları Medain fethedildiğinde Hindistan’a kaçtılar, ne oldular onlar orada?

Onu izah edelim iyi açtınız o konuyu. Şimdi İran böyle Müslüman ordular tarafından fethedilince İran’ın din görevlileri ki üç sınıfa ayrılıyordu: mobitler, hirbetler ve moğlar. Müslümanların önünden batıya doğru kaçıp Umman Denizi kenarına indiler ve buradan gemilerle Hindistan’a kaçtılar. Hindistan’da Gücerat denilen bir mevkii var oraya iniyorlar ve Gücerat racası bunları himaye ediyor. Gücerat racası sonra da bunların Bombay’a yerleşmesine izin veriyor. Bombay’ın hemen kuzeyinde bir de Surat şehri var. Surat ve Bombay şehri bunlara tahsis ediliyor. Bunlar büyük kalabalıklar halinde buraya yerleşiyorlar.

- Zerdüşt din adamları artık varlıklarını orada sürdürüyorlar.

Evet günümüzde de Zerdüştilerin yaşadıkları tek bölge Bombay’dır.

- Hala ibadetlerini yapıyorlar mı?

Hala orada yaşıyorlar. Yarım milyon Zerdüşt hala var. İran’da da ellibin kadar ateşperest var.

- Bu minare kelimesi de oradan değil mi hocam?

Minare kelimesi mabedlerin, ateş mabedlerinin veya ateşgedelerin -onlar ateşgede derler- ön tarafında yani bize göre kible yerinde bir ocak bulunur. O ocakta sürekli ateş yanar. Ateş’in dumanını çekmesi içinde yüksek bir baca vardır. İranlılar Müslüman olduktan sonra cami inşaa ettiler, camilere de ezan okunması için tıpkı bu bacalar gibi bir yüksek bir kule yaptılar. Oraya da “Minare” adını verdiler.

- “Menare”, ateş yanan yer manasında yani!

Evet. Ateş yanan yer demektir ve İranlıların icadıdır. Bugün hala biz o kelimeyi kullanıyoruz. Kültürün

baskınlığını bize gösteriyor değil mi?

- Peki, İslam nasıl oluyor da Zerdüştlükten bir takım kavramlar alıyor? Hadi minare yapı olarak geçmiştir, kültürel bir şey. Ama tasavvuf nasıl İslam zannedilmeye başlandı?

İşte onun hikâyesini arz edeyim. Buraya bilmeceburiye gireceğiz artık. Şimdi bu insanlar İran’dan Hindistan’a göçerlerken ellerini kollarını sallayarak gitmemişlerdi. Bunlar yanlarında dini kitaplarını, malzemelerini bir takım evraklarını beraberlerinde götürmüşlerdi. Tabi gittiler Hindistan’da mutlu bir şekilde dinlerini yaşamaya başladılar.

- Peki, Hint dinlerine yakınlıkları var mıydı?

Tabi yakınlıkları da vardı. Çünkü biz

Avesta’dan da biliyoruz ki, Avesta, Sanskritçe’ye yakın bir dildir. Yani eski Hint dini kutsal kitaplarının dili ile Avesta’nın dili bir birine çok yakındır.

Şimdi bir takım felsefi düşüncelerle tanıştılar Hindistan’da. Hindistan’da tanıştıkları Reenkarnasyon, Hululiyecilik ve bunlar gibi bir çok felsefi akım İranlılar tarafından öğrenildi. Ondan sonra Abbasi devleti kurulup da İranî bir şekle bürününce, Hindistan’dan bir takım İranlılar eski vatanlarını özleyerek katar katar geri dönmeye başladılar. Basra körfezi üzerinden deniz yoluyla geliyorlar. Onun içinde o İranî düşünce

Basra körfezi etrafında çok güçlü idi. Onlara biz daha sonraki dönemlerde Karmatiler diyoruz. Bunlar gelmeye başladılar, tabii bunlar geldikten sonra bir tarikat icat ettiler, bu tarikatın adı da Kalenderîye tarikatıdır. Kalenderilik tamamen İranlıların gözetiminde kurulmuş, İranlıların fikir potansiyeli içerisinde oluşmuş bir dini harekettir. Bu dini hareket büyük ölçüde Mecusîdir. Mecusîliği yeniden ihya etme hareketidir. Tabii bu Kalenderler arasında hulul felsefesi de çok yaygın olarak kullanılıyordu. Hulul felsefesi, tenasüh (reenkarnasyon) felsefesi gibi düşünce akımları bu tarikatlar arasında yaygın bir hale geldi. Ve ondan sonra Hindistan'dan gelen bu insanlar, geldikleri bölgelerde kendi eski dinlerini yeniden ihya etmeye çalıştılar. Bunlardan bir tanesi Mansur-u Hallac'tır. Hüseyin bin Mansur el Hallac. Bu zat aslında İranbastaıdır. Fakat o da Hindistan'a gitmiş, orada eğitim görmüş, eğitim gördükten sonra tekrar dönmüş gelmiştir. Müslüman gitmiştir ama Dedesi Mecusîdir. Tabii döndükten sonra söylemlerinden de bellidir ki adam Mecusîliği yeniden ihya ediyor. Onun meşhur bir sözü var, mutasavvıflar arasında kullanılan bir söz. "Enel Hak"... Ben de diyorum ki "bir Mecusînin, hululîye felsefesine inanan bir insanın söyleyeceği en güzel laf budur". Dolayısıyla bu insan hululîye felsefesine mensuptur ve Zerdüştidir, aynen dedeleri gibi. Ataları gibi bu da atalarının dinine intisab etmiştir. Aynı şekilde mesela Bayezid-i Bestami'nin babası mecusîdir.

O da demiş ki "Ma fi cübbetisivallah" "cübbemin içinde Allah'tan gayrı nesne yoktur". Benim benliğim Allah kesiliverdi yani Allah bana hulul etti. Hululîye felsefesi inanış tarzı böyledir. Zaten Hallac da aynı şeyi söylüyor.

- Bunlar İslam zannedilir olmuş...

Tarikatlar bunları İslam olarak lanse etmeye başladılar.

- Tasavvuf kelimesi de mi onların?

Tabii onların kelimesidir. Nereden geldiği belli değil ama gene onların kelimesidir. Nereden gelirse gelsin tasavvuf dediğimiz şey, o eski kültürlerin yeniden ihyasıdır. Fakat bu eski kültürler yeniden ihya edilirken İslam'ın bazı değerlerini de içlerinde muhafaza ediyorlar.

- Ama aslında adına İslam denilmeyecek bir akide. Adı İslam ama...

Tabii. Ben zaten şunu söylüyorum mutasavvıflara; "Eğer bir dini hareketin kendisine mahsus bir dünya görüşü,

kendisine mahsus bir felsefesi, bir hayat telakkisi varsa bu tasavvuttur. Ama İslam'a bağlı ise hiçbir felsefi harekete veya herhangi bir felsefi düşünceye bağlı olmaksızın İslam'ın ibadet, zühd, takva cihetini yaşamaya çalışıyorsa buna da zühd denilir. Dolayısıyla zühd ile tasavvuf birbirinin aynı değildir. Birbirinden ayrı şeylerdir."

- Hocam bu anlamda biz İran İslamlaştı yerine İslam İranlaştı diyebilir miyiz?

Evet, çok doğru diyorsunuz öyledir. İslam İranlaştı. Mevlana Celaledin Rumi Mesnevisinde bir hikâye anlatır. Diyor ki: "Bayezid-i Bestami senenin birinde hac yapmaya niyetlendi, azığını aldı, parasını harçlığını yanına aldı. Çölün yoluna düştü hacca gidecek. Çölde giderken bir yaşlı adamın bir köşede ibadetle meşgul olduğunu gördü. Gitti o yaşlı adamın yanına, biraz onunla sohbet etti ve bu yaşlı adamın kutup olduğuna inandı." Bakın kutup nazariyesi.

- O da mı İranî? Gavs, Kutup vs..

Tabii tabii evet... "Başlamış kutupla sohbet etmeye. Kutup ona demiş ki sen niye geldin buraya? O da hacca gitmeye niyetlendim, hacca gidiyorum demiş. Kutup ona demiş ki hacca niye gidiyorsun? Hacca gideceksin orada Kâbe denilen bir bina var. Ona Allah'ın evi derler, fakat o bina var olduğundan beri Allah bir defa o eve girmiş değildir. Fakat benim kalbim yaratıldığından beri, Allah benim kalbimden çıkmadı." Bak hulul inancında olduğunu gösteriyor demek o da hululîye inancındaymış.

- Bugün de benim kalbim temiz, kurtulurum diyenler var.

Hah! Aynı şey..."Kutup ona öyle demiş "Benim kalbim yaratıldığından beri, Allah benim kalbimden çıkmadı." Sen gideceksin Kâbe'nin etrafında döneceksin bir sürü terleyeceksin, yorulacaksın. Bunu yapacağına benim etrafımda yedi defa dön, oraya gitmek için harçlığını da ver bana, sen hacı ekber yapmış olursun."

Ondan sonra Mevlana'nın oğlu diyor ki; "Bizim Mevlana'mızın merkadini yani mezarını bir defa tavaf eden yüz defa hacc-ı ekber yapmış olur."

HADİS ESERLERİNDE İRAN ETKİSİ

- Hocam Samanoğullarını konuşamadık hadis âlimlerinin tamamının o dönemden çıkmış olması çok enteresan

hatta hepsi İranî.

Tabi tabi hepsi İranî. Buhari, Müslim, Nesai, Ebu Davud vs. Hepsi. En azından o Mecusî kültürü ortamında yetişmiş insanlardır.

- Hepsi Samanoğulları döneminde mi yetişiyorlar?

Kütüb-ü Sitte müsnedlerinin çoğu...

- O dönem ürünü mü?

Evet. Kazvini var. Müsned sahibi muhaddistir. Kazvinlidir, İranlıdır. Bir defa şunu kaide olarak söyleyelim, o dönemlerde, o İslam'ın ilk yayıldığı iki-üç asır içerisinde müellefatı tamamen İranlılar üstlenmişlerdir. Eser telif etme geleneği İran'da vardır.

- Galiba Arap dilinin gramerini onlar yazdılar.

Tabi. Onlar yazdılar. Araplar eser telif etmeyi bilmiyorlardı.

- Böyle bir ihtiyaç mı oluyor hocam, Arapça gramerini neden yazıyorlar?

Arapçayı öğrenmek için Arap dilini inceliyorlar. Kendileri Arapçayı öğrenirken kitabî olarak öğreniyorlar. Arap gramerini yazıyorlar. Sivebeyh, Ahfeş, onlardandır. Halid Bin Ahmet aruz ilmini kuran ve eski Arap şiirini derleyen şahıstır, İranlıdır. Bunlara ihtiyaç duyuyorlar bunlar vasıtasıyla Arapçanın derinliklerine nüfuz etmeye çalışıyorlar.

- Hadis toplamaya ağırlık verme ihtiyacı nereden doğuyor hocam? Bunu siyasi olarak kullanıyorlar mı?

Siyasî olarak da kullanırlar ama bazıları samimi olarak Hz. Peygamberin sözlerini derlemeye çalışıyorlar.

- Hocam derleyenler samimi derlemişlerdir de yönetim kademesi veya bürokrat tabaka siyasete alet edebilir hatta siyaset sebebiyle belki sipariş hadis yazdırma eğilimi göstermiş midir?

Çok var. Ben bir örnek vereyim, bize çok güzel açılım verir. Bakın anlatmaya çalıştığımız gibi bir dönemde Abbasîleri İran'da iktidara getirdiler. Abbasî iktidarı tamamen İranlıların gözetimi altındaydı. Abbasî devletini İranî usuller ile yönettiler. Fakat bir dönem geldi ki Abbasoğulları bu İranlı yöneticilerden rahatsız

olmaya başladılar. İşte bu rahatsızlık sebebiyle bir hadise var. O dönemde Halife kendisinden sonra kimin Halife olacağını belirleme noktasında zorluk yaşamış. Abbasiler iktidara geldikten sonra kendilerinden sonraki halifeyi, vesayet yoluyla tayin etme prensibi çıkardılar. Buna biraz da mecburiydiler. Çünkü eski İran'da şahlar masumdur, günah işlemezler. Niçin günah işlemiyorlar? Çünkü ilahi nur var onların fitratında: "Ferr-i Yezdani". O Ferr-i Yezdani'yi Abbasî halifelerine de giydirmek için şöyle bir hadis ürettiler: "Halife yeryüzünde Allah'ın gölgesidir."

- Halifenin Kureyş'ten olması da o zaman oluştu.

Evet. O da o zaman. Hatta Kureyş'in dışında birilerinin kendilerini halife ilan etmemeleri için de bir hadis ürettiler. Güya Hz. Peygamber demiş ki "İkinci bir halifeye biat edildiği zaman ikinciye öldürün". Bunlar Abbasilerin ürettikleri şeylerdir.

Abbasiler İran baskısından kurtulmak için orta Asya'dan Türk askerleri celbettiler. Müslüman olmuş Türklerden ordu teşkil ettiler. Me'mun'un Bağdat'ın yakınında bir muhafız merkezi kurdu. "Hilafet Muhafız Birlikleri" Bu birlikler Türklerden müteşekkil idi. Türk subayları şehrin içerisinde denetimi sağlıyorlardı. Araplarda bunlardan hoşlanmıyorlardı. Bu dönemde Türkleri halka sevdirmek için Türkleri öven hadisler üretilmiş. Bir zaman sonra da Türklerden hoşlanmamaya başladılar. Bu sefer de Türklerin aleyhine hadisler uydurulmuş.

- Kütüb-ü Sitte'den olanlar var mı?

Tabi. Kütüb-ü Sitte'de onlar da var. Mesela, Kütüb-ü Sitte'de olacak "Türkler sizi terk ettiğinde siz de onları terk edin" aleyhte diyor ki "Baban da olsa Türkü öldür" böyle hadislerde var, hadis ise bunlar!

- Hocam çok teşekkür ederim. Sizinle konuşacak daha çok konumuz var ama inşallah tekrar Konya'ya geldiğimizde devam ederiz.

Asıl ben teşekkür ederim. Ne zaman isterseniz buyurun, çok memnun olurum.

"Okuduğunuz röportaj Prof. Dr. Mikail Bayram ile yaptığımız 4 saatlik görüşmenin özeti sayılmaktadır. Görüşmemizin, ayrıntılarıyla değinilen pekçok farklı konun da bulunduğu tam metnini dergimizin internet sitesinde okuyabilirsiniz."